

РОЗДІЛ XIV. РЕГІОНИ ТА ЛОКАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

14.1. Суть та історія регіональної політики ЄС

Регіональна політика є важливим елементом структурної політики Європейського Союзу. Вона спрямована на скорочення структурних диспропорцій між регіонами ЄС, сприяння збалансованому розвитку на всій території ЄС і заохочення рівних можливостей для всіх. На підставі концепції солідарності й економічної та соціальної єдності, такі цілі на практиці досягаються за допомогою різних фінансових інструментів, головним чином – структурних фондів та Фонду згуртування. На період 2007–2013 рр. регіональна політика Європейського Союзу є другим за величиною пунктом у бюджеті ЄС з обсягом 348 млрд євро.

Допомога в межах регіональної політики спрямована, зокрема, на підтримку економічно відсталих регіонів, реструктуризацію прикордонних регіонів і територій, подолання довготермінового безробіття, а також стимулювання сільських регіонів.

Римський договір про ЄЕС не започатковує регіональної політики, але передбачає механізми солідарності у вигляді двох структурних фондів: Європейського соціального фонду та Європейського сільськогосподарського фонду керування й гарантування.

Формально витоки регіональної політики ЄС започатковано після першого розширення Співтовариств (1973 р.), зі створенням у 1975 р. Європейського фонду регіонального розвитку, який, проте, протягом тривалого часу диспонував тільки скромними ресурсами, що обмежувало його можливості. У 1986 р., із прийняттям Єдиного європейського акта, сформульовано мету економічної та соціальної єдності й надано спільноті відповідні можливості, цілі та засоби. Головним із цих засобів було систематичне використання структурних фондів, які спричинили реформу своїх оперативних правил.

Цю реформу введено за допомогою Постанови Ради 2052/88 (як реалізація положень, установлених у Регламенті 4253/88).

Основні принципи нових правил були такими:

- засоби зосереджено в межах цілей та регіонів;
- Комісія, держави-члени та регіональні влади мають працювати в партнерстві, планувати, здійснювати та контролювати використання грошових коштів;
- заходи програмуються;
- засоби Співтовариств доповнюють національні внески.

У тому ж 1988 р. Рада дала свою принципову згоду на низку економічних заходів, відомих як Пакет Делора, який передбачає подвоєння суми, виділеної для структурних фондів протягом наступних п'яти років.

До установчих договорів ЄС положення регіональної політики були включені з прийняттям Маастрихтського договору (1992 р.) – ст. 158 – 162 (розділ XVII). Маастрихтський договір також передбачає:

- подання Комісією доповіді Раді й Парламенту кожні три роки про прогрес у досягненні економічної та соціальної єдності (стаття 130b (2));
- можливості конкретних дій поза межами структурних фондів (стаття 130b (3));
- створення Фонду згуртування (стаття 130d (2)).

У грудні 1992 р. на засіданні в Единбурзі Європейська рада затвердила частину пропозицій Комісії щодо суттєвого збільшення фінансування, відомих як Пакет Делора II. Бюджетне фінансування, виділене на весь пакет структурних заходів на шість років (1994–1999), встановлено на рівні 208 млрд ЕКЮ.

У липні 1993 р. прийнято рішення Ради (Постанова 2081/93 про внесення поправок до Постанови 2052/88) про велику реформу структурних фондів, яка стосувалася подвійної області: інтеграції всіх структурних заходів у загальну стратегію з боротьби з безробіттям та розвитку найменш благополучних районів.

У березні 1994 р. утворено Фонд згуртування, який передбачено в межах Маастрихтського договору.

На основі загальних керівних принципів Комісії, викладених у «Порядку денному 2000» (липень 1997), і деталізованих березневих 1998 р. пропозицій, на засіданні Ради в Берліні в 1999 р. затверджено нову реформу структурних фондів (Постанова Ради 1260/99). Вона спрямована на:

- подальшу концентрацію допомоги;
- спрощення та децентралізацію управління у фондах;
- підвищення їх ефективності за рахунок поліпшення оцінки й моніторингу;
- зміцнення принципу доповнюваності.

Із цієї ж нагоди фінансовий інструмент орієнтації рибальства (FIFG) став окремим Європейським фондом рибного господарства.

У той же час у Берліні Рада затвердила розподіл 213 млрд євро для структурних заходів на період 2000–2006 рр., у тому числі 7 млрд євро на новий Інструмент структурної політики для підготовки до вступу (ISPA). Цей документ був схвалений Радою в грудні 1997 р. в контексті «Порядку денного 2000», який був призначений, зокрема, для допомоги країнам-кандидатам із Центральної та Східної Європи, для адаптації до вимог вступу до ЄС.

На реалізацію стратегічних керівних принципів політики згуртування після 2007 р. призначено 308 млрд євро й передбачено такі зміни структурних заходів:

- більш тісне зосередження на пріоритетних цілях (Лісабонська та Гетеборзька стратегії розвитку конкурентоспроможної, стійкої, заснованої на знаннях економіки та європейської стратегії у сфері зайнятості);
- більшою мірою зосередження на найменш благополучних районах і в надії на розвиток в інших країнах ЄС;
- більша децентралізація, спрощення й прозорість і ефективність.

Договір, підписаний у Лісабоні 13 грудня 2007 р., вводить такі зміни (як це відображено в консолідованій версії Договору про Європейський Союз (TEU) і Договору про функціонування Європейського Союзу (TFEU)):

- уведення поняття територіальної єдності і визнання цього в ролі мети союзу (статті I-3 (3) TEU);
- уключення територіальної єдності до комунітарної відповідальності Союзу (статті I-4 (2в) TFEU);
- заміна процедури згоди (codecision) (стаття 177 TFEU) для голосування на загальних правилах для структурних фондів;;
- визнання, згідно з Хартією основних прав національної самобутності держав-членів та організації їх органів державної влади на національному, регіональному й місцевому рівнях;
- застосування принципу субсидіарності не тільки у визначенні відносин між європейськими інститутами та країнами-членами, а також із місцевими й регіональними владами (статті I-5 (3) TEU);
- уведення положення, що стосуються дій у зв'язку з порушенням принципу субсидіарності, згідно з яким Комітет регіонів може подавати такі позови щодо законодавчих актів, ухвалення яких Договір про функціонування Європейського Союзу потребує проведення консультацій із Комітетом регіонів (Стаття 8 Протоколу № 2 про застосування принципів субсидіарності та пропорційності);
- зміцнення положення, що стосуються віддалених регіонів (стаття 107 (3, а) TFEU) з урахуванням їх структурної, економічної та соціальної ситуації.

Основними цілями регіональної політики є, як це визначено статтею 158, економічна та соціальна згуртованість, необхідна для загального гармонійного розвитку Спільноти, яка вимагає скорочення розриву між рівнями розвитку різних регіонів, тобто відсталості найменш сприятливих регіонів, які включають сільські райони.

Для досягнення цих цілей, договір передбачає такі засоби:

- координація економічної політики;
- здійснення політики Співтовариства, зокрема єдиного ринку;
- використання існуючих структурних фондів (Європейський фонд сільськогосподарського керівництва й гарантій, секція керівництва, Європейський соціальний фонд, Європейський фонд регіонального розвитку), а також Фонду згуртування.